

EU:n suunta

Kuinka tiivis liitto?

8.5.2014

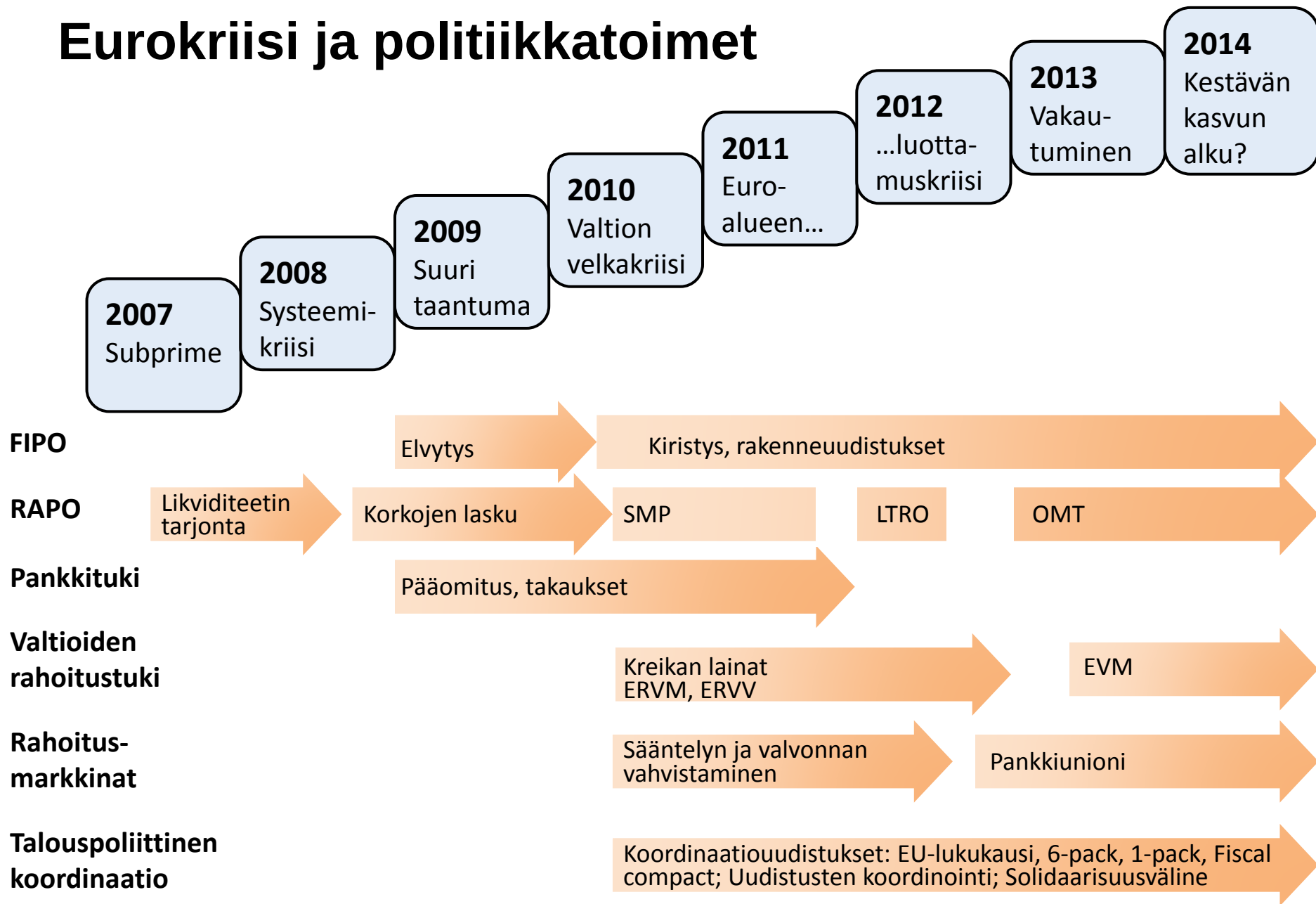
Unionin tulevaisuuden vaihtoehdot ja niiden vaikutukset Suomelle

- ETLAn ja UPIn yhteishanke
- Laaditaan erilaisia skenaarioita EU:n kehitykselle
- Arvioidaan vaihtoehtojen vaikutuksia ja kestävyyttä sekä talouden että politiikan näkökulmasta
- Arvioidaan Suomen asemaa eri skenaarioissa
- Vaihtoehtojen todennäköisyyttä pohditaan rajatusti

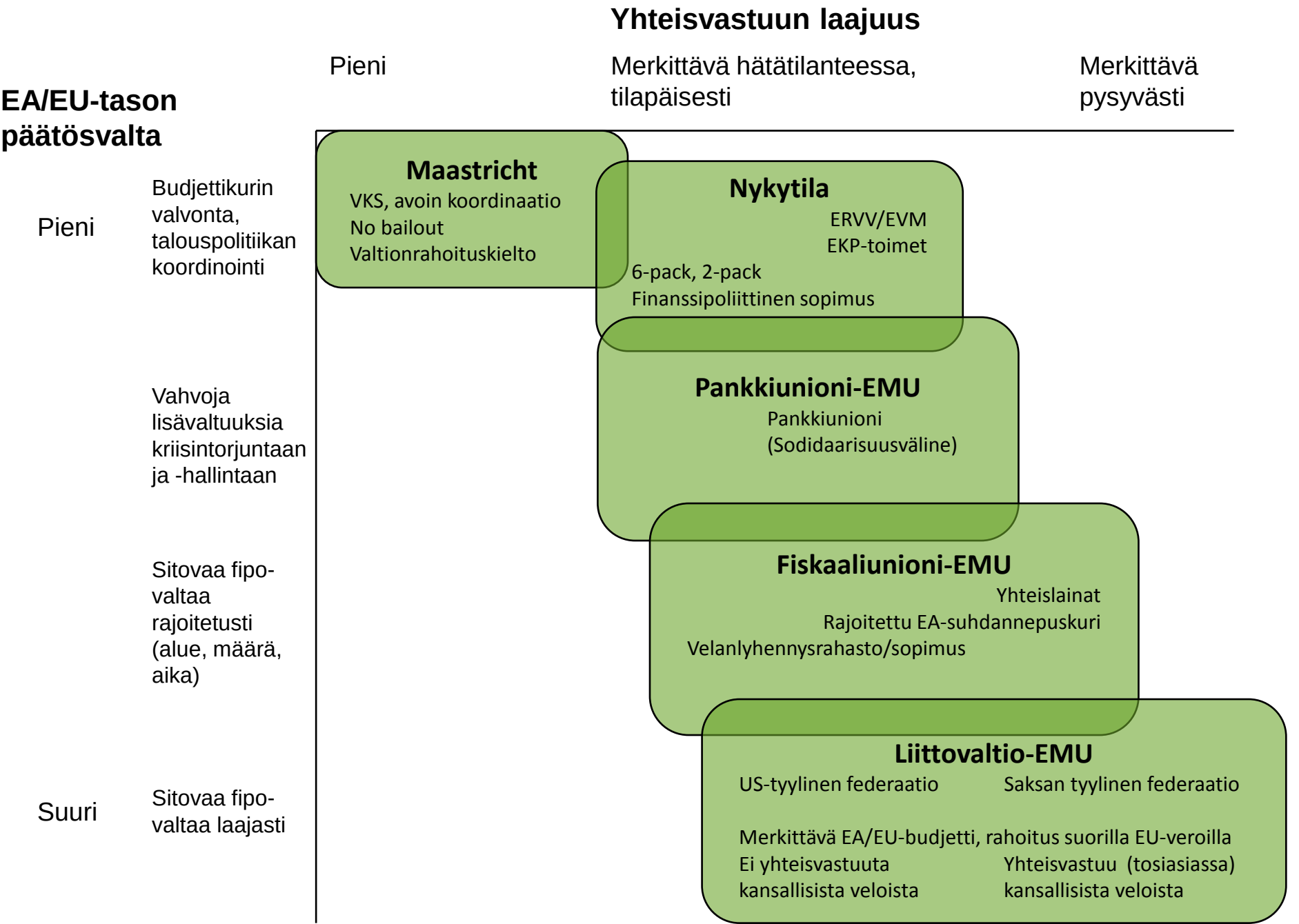
Kriisi osoitti: Maastricht-EMU ei toiminut

- EMU ei optimaalinen valuutta-alue, ei riittävää talouspolitiikan kurinalaisuutta, ei kriisimekanismeja
- Poikkeuksellisia kriisinhallintatoimia pakon sanelemana
- Institutionaalisia uudistuksia ”valuvikojen” korjaamiseksi
 - Yhteisvastuuta ehdottoman ”no-bailoutin” sijaan ja tiukempia sääntöjä
 - Mutta ovatko riittäviä tai edes oikeita?
 - Monia suunnitelmia kohti tiiviimpää EMUa
- Millaiseksi EMU on muuntumassa?
 - Kolme kehitysvaihtoehtoa
 - Hajoamisvaihtoehdon pohdintaa

Eurokriisi ja politiikkatoimet

EMUn kehitysvaihtoehtoja

Pankkiunioni-EMU

- Six-pack, two-pack, fipo-sopimus
- Pysyvä valtioiden rahoitustukimekanismi EVM
- Pankkiunioni: valvonta, kriisinratkaisu, (talletussuoja)
- Perusidea
 - Tiukemmat, paremmin valvotut säännöt kriisien ehkäisemiseksi, kestäkyvyn vahvistamiseksi
 - Finanssipolitiikalle ja muulle talouspolitiikalle
 - Rahoitusinstituutioiden riskinotolle
 - Kriisinhallintamekanismit, joihin sisältyy
 - Rajattua, ehdollista yhteisvastuuta
 - Pankkikriisien ratkaisussa myös sijoittajanvastuuta (=> markkinakuria)
- Ei maiden välistä fipo-tasausta, fipo-valta yhä jäsenmailla

Toimiiko, riittääkö pankkiunioni-EMU?

- Luo kuria taloudenpitoon, kuinka paljon=?
- Rajoittaa pankkiriskejä, kuinka paljon=?
- Riittää pienten valtionvelkakriisien ja pankkiongelmien hoitoon, mutta isoissa EKP:n varassa (ei ongelmattomaa)
- Päähaasteena suuret julkiset velat => haavoittuvuus
- Jos velkakriisi ei kärjisty uudelleen, voi muodostua varsin pitkäaikaiseksi rakennelmaksi, koska pidemmälle menevät ratkaisut riidanalaisia ja perussopimusmuutosten takana
- Suomen kannalta varsin ongelmaton

Poliittiset vaikutukset ja järjestelmän vakaus

- Vaikutuksia EU:n päätöksentekoon ja toimielinten rooliin (erityisesti komission, EKP:n, euroryhmän asema)
- Poliittinen vakaus:
 - Jäsenvaltioita repivien uusien päätösten lykkääminen ja yhteisymmärryksen rakentaminen
 - Häilyvän toimivaltajaon haasteet: EU-tason toimivalta tosiasiallisesti kattavampi kuin mitä perussopimukseen on kirjattu
 - Demokraattisen oikeutuksen ongelmat
 - Eriytyminen euroryhmän ja muun EU:n välillä, vaikeuksista esimerkkinä Iso-Britannian suojautuminen/loittoneminen
- Haasteena pankkiunioni-EMUn suhde unionin oikeudelliseen ja institutionaaliseen kehikoon
 - Suomen EU-politiikan valossa merkittävä kysymys

Fiskaaliunioni-EMU

- Rajoitettu fiskaalinen suhdannepuskuri, yhteislainoja
- Sitovampaa fipo-valtaa EU/EA-tasolle; EA-VM
- "Eurokeynesiläinen" versio
 - Tasausjärjestelmissä pysyvien tulonsiirtojen mahdollisuus
 - Tasausjärjestelmät voivat velkaantua => eurotason fipomahdollisuus
 - Pysyviä yhteislainajärjestelyjä
- "Sääntösuuntautunut" versio
 - Painopiste jäsenmaiden politiikan kurinalaisuuden vahvistamisessa
 - Sitovalla EU/EA päätöksenteolla
 - Markkinakurin voimistamisella (valtioiden velkasaneerausmekanismi)
 - Tasausjärjestelmissä ei pysyvien tulonsiirtojen mahdollisuutta
 - Yhteislainajärjestelyt tilapäisiä, tiukin ehdoin

Toimisiko, riittäisikö fiskaaliunioni-EMU?

- Eurokeynesiläinen versio parantaa eritahtisten suhdanneongelmien hallintaa, uhka: moraalikato
- Sääntösuuntautunut versio alentaa velkaantumista ja tukee pitkän ajan kasvua, uhka: liian vaativa ja jäykkä
- Eurokeynesiläinen versio askel kohti liittovaltio-EMUa
- Sääntösuuntautunut voisi olla vakaampi
- Suomen kannalta hankalampi kuin pankkiunioni-EMU
 - Varsinkin eurokeynesiläisessä versiossa ison yhteisvastuun uhka
 - Suurempia rajoituksia suvereenisuudelle
 - Toisaalta hyödyllinen tasausjärjestelmä volatiilille taloudelle

Poliittiset vaikutukset ja järjestelmän vakaus

- **Edellyttää perussopimusmuutoksia**, voidaan vastata myös pankkiunioni-EMUn haasteisiin
- Laajuus ja toteutustapa heijastuu kehitysmallin vakauteen:
 - Laaja-alainen uudistus: Unioni-vetoinen järjestelmä (komission esitys)
 - Kestävämpi, mutta poliittisesti vaikea toteuttaa nopeassa aikataulussa
 - Suppeat asteittaiset uudistukset: Euroryhmä-vetoinen järjestelmä (Saksan ja Ranskan julistus)
 - Epävakaampi, mutta poliittisesti helpompi toteuttaa
- Eriytymisen vahvistuminen ja institutionalisointi: euroon kuulumattomien jäsenvaltioiden lähentyminen tai loittoneminen
 - Suomen kannalta merkityksellinen seikka

Liittovaltio-EMU

- Muodostuisi euroalueen pohjalle, muut liitännäisjäseniä
- Fiskaalinen federalismi: suurempi yhteinen budjetti
 - Suhdannetasauksesta yhteinen asia
 - Suhdanneriippuvaiset menot ja tulot yhteiseen budjettiin
 - Lisäksi menoja, joissa on laajoja ulkoisvaikutuksia tai skaalaetuja, sekä tuloja joilla halutaan edistää yhteistä hyvää (esim. ympäristöverot ja transaktiovero)
- Amerikkalainen vs. saksalainen fiskaalinen federalismi?
 - Erot yhteisvastuun muodoissa sekä yhteisen budjetin koossa ja rakenteessa: saksalaisessa järjestelmässä enemmän yhteisvastuuta osavaltioiden taloudesta
- Perustuslaillinen federalismi: vallanjaon määrittely unionitason suvereenissa perustuslaissa
 - Unionin päätösvalta menoista, tuloista ja velasta suvereenia

Liittovaltio-EMU

- Poliittinen järjestelmä
 - Parlamentaarinen vs. presidentiaalinen vallankäyttöjärjestelmä
 - EU-tason täytäntöönpanojärjestelmän vahvistaminen unionille kuuluvan vallan alueilla
 - Unionin kansalaisuuden ensisijaisuus
 - Ulkopoliittisen vallan keskittäminen unionille: yhteisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliitiikan luominen ja rahoittaminen yhteisestä budjetista

Toimisiko liittovaltio-EMU?

- Etuna tehokas valtioiden välinen suhdannetasaus, selkeämpi toimivallan jako ja paremmat edellytykset demokraattisen järjestelmän luomiselle
- Ongelmana pysyvät suuret tulonsiirrot, erityisesti saksalaisessa versiossa huonot kannustimet
- Markkinoiden automatiikasta poliittisiin päätöksiin
- Riskinä poliittiset reaktiot, jos ei aitoa yhteenkuuluvuutta
- Jäsenmaiden erilaiset valmiudet siirtyä järjestelmään: sen jäykkyys suhteessa eritahtisuuteen
- Tarve jättää osa nykyisistä jäsenmaista 'liitännäisjäsenen' asemaan

Liittovaltio-EMU ja Suomi

- Suomelle hankala vaihtoehto
 - Ei poliittista valmiutta
 - Suomalaisten preferenssit voivat poiketa keskimääräisistä preferensseistä (pohjoismainen malli vs. manner-eurooppalaiset ja välimerelliset mallit + erilaiset talouden rakenteet)
 - Pieni koko=>pieni taloudellinen paino ja äänimäärä
 - Selkeä vallanjako ja yhteisiin instituutioihin nojaava järjestelmä on eduksi pienelle maalle - toisaalta enemmistödemokratian vahvistuminen lujittaa suurten jäsenmaiden valtaa
 - Saattaisi tuottaa pysyvämpiä jakolinjoja pohjoismaisten EU-jäsenten välille

EMUn hajoamisen vaihtoehtoja

- Heikon ero: "Kreikka"
 - Valuutta devalvoituu, velka kasvaa, luottolaman uhka, tiukka palkkakuri välttämätön
- "Vahvan" ero: "Suomi"
 - Valuutta voi revalvoitua tai devalvoitua tilanteesta riippuen
 - Nykytilanteessa Suomen valuutta luultavasti devalvoituisi, palkkakurin tarve säilyy
- Laaja jakautuminen: ydin vs. muut EU-maat
 - Yksi vaihtoehto on se, että Saksan ympärille muodostuu oma valuutta-alueensa joko liittovaltiona tai löyhempänä liittona
 - EU säilyy, jos ryhmä pieni (ytimen ulkopuoliset valuutat kelluvat tai seuraavat ytimen valuuttakurssia)
 - Jos ryhmä on suuri, se voi omia EU:n instituutiot (liittovaltio-EMUn tapaus)

EMUn hajoamisen vaikutukset

- Prosessi luultavasti kaoottinen; pystytäänkö hallitsemaan?
 - Kriisin leviämisen vaara pienenkin maan erosta
- Pysyvänä etuna optimaalisemmat valuutta-alueet
- Ongelmana mikrotaloudelliset kustannukset
 - Negatiivisia vaikutuksia kauppaan ja investointeihin
- Jakautuminen vaurioittaisi EU:n uskottavuutta ja lamaannuttaisi sen toimintakyvyn ainakin tilapäisesti
 - Pienemmän ydinjoukon irtaantuminen heikentäisi ulkopuolelle jäävän osan koheesiota ja siihen kuuluvien maiden poliittista valtaa

Hajoaminen ja Suomi

- Suomelle eri vaihtoehdot eri tavoin ongelmallisia
 - Suomen ero: uskottavuusongelmia erityisesti alkuvaiheessa (mahdollisuus saavuttaa ”Ruotsin malli” pitkällä aikavälillä); Suomen poliittinen valta unionissa heikentyisi olennaisesti
 - Pienen euroytimeen synty: Suomen liittyminen vaikeaa, koska Suomen tuotantorakenne ja suhdannevaihtelut poikkeavat ytimeen vastaavista, suhde Ruotsiin entistä hankalampi; ytimeen ulkopuolelle jäävä ’EU:n’ heikentyminen vaikuttaisi Suomen asemaan

Lopuksi

- Pankkiunioni-EMU voi muodostua pitkäaikaiseksi ratkaisuksi, jos kriisi ei lähivuosina kärjisty uudelleen
- Kärjistyminen toisi pidemmälle menevät vaihtoehdot uudelleen pöydälle; perussopimusmuutosten takana
- Vakaan talouskehityksen oloissa poliittiset tekijät muodostuvat tärkeämmiksi kuin taloudelliset pakot
- Suomen kannalta pankkiunioni-EMU ongelmaton, fiskaaliunioni-EMU hankalampi ja liittovaltio vaikea vaihtoehto